

RiMe

Rivista dell'Istituto
di Storia dell'Europa Mediterranea

ISBN 9788897317883

ISSN 2035-794X

numero 14/III n.s., giugno 2024

**Sobre la guerra justa. Una interpretació catalana de la
Guerra de Successió d'Espanya mitjançant De Jure
Belli ac Pacis d'Hugo Grotius**

**About the just war. A Catalan interpretation of the War of
the Spanish Succession through De Jure Belli ac Pacis
by Hugo Grotius**

Agustí Alcoberro Pericay

DOI: <https://doi.org/10.7410/1718>

Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea
Consiglio Nazionale delle Ricerche
<http://rime.cnr.it>

Direttore responsabile | Editor-in-Chief

Luciano GALLINARI

Segreteria di redazione | Editorial Office Secretary

Idamaria FUSCO - Sebastiana NOCCO

Comitato scientifico | Editorial Advisory Board

Luis ADÃO DA FONSECA, Filomena BARROS, Sergio BELARDINELLI, Nora BEREND, Michele BRONDINO, Paolo CALCAGNO, Lucio CARACCILO, Dino COFRANCESCO, Daniela COLI, Miguel Ángel DE BUNES IBARRA, Antonio DONNO, Antonella EMINA, Vittoria FIORELLI, Blanca GARÌ, Isabella IANNUZZI, David IGUAL LUIS, Jose Javier RUIZ IBÁÑEZ, Giorgio ISRAEL, Juan Francisco JIMÉNEZ ALCÁZAR, Ada LONNI, Massimo MIGLIO, Anna Paola MOSSETTO, Michela NACCI, Germán NAVARRO ESPINACH, Francesco PANARELLI, Emilia PERASSI, Cosmin POPA-GORJANU, Adeline RUCQUOI, Flocel SABATÉ i CURULL, Eleni SAKELLARIU, Gianni VATTIMO, Cristina VERA DE FLACHS, Przemysław WISZEWSKI.

Comitato di redazione | Editorial Board

Anna BADINO, Grazia BIORCI, Maria Eugenia CADEDDU, Angelo CATTANEO, Isabella CECCHINI, Monica CINI, Alessandra CIOPPI, Riccardo CONDRÒ, Francesco D'ANGELO, Alberto GUASCO, Domenica LABANCA, Maurizio LUPO, Geltrude MACRÌ, Alberto MARTINENGO, Maria Grazia Rosaria MELE, Maria Giuseppina MELONI, Rosalba MENGONI, Michele M. RABÀ, Riccardo REGIS, Giampaolo SALICE, Giovanni SERRELI, Giovanni SINI, Luisa SPAGNOLI, Patrizia SPINATO BRUSCHI, Giulio VACCARO, Massimo VIGLIONE, Isabella Maria ZOPPI.

Responsabile del sito | Website Manager

Claudia FIRINO

© **Copyright: Author(s).**

Gli autori che pubblicano con *RiMe* conservano i diritti d'autore e concedono alla rivista il diritto di prima pubblicazione con i lavori contemporaneamente autorizzati ai sensi della

Authors who publish with *RiMe* retain copyright and grant the Journal right of first publication with the works simultaneously licensed under the terms of the

**“Creative Commons Attribution - NonCommercial 4.0
International License”**

Il presente volume è stato pubblicato online il 30 giugno 2024 in:

This volume has been published online on 30 June 2024 at:

<http://rime.cnr.it>

CNR - Istituto di Storia dell'Europa Mediterranea
Via Giovanni Battista Tuveri, 130-132 — 09129 Cagliari (Italy).
Telefono | Telephone: +39 070403635 / 070403670.
Sito web | Website: www.isem.cnr.it

Special Issue

**¿Amigos o enemigos? España y Francia: intereses
dinásticos e intereses nacionales (siglo XVIII)
- Política, diplomacia y consulados**

**Friends or enemies? Spain and France: dynastic
interests and national interests (18th century)
- Politics, Diplomacy and Consulates**

A cargo de / Edited by

Joaquim Albareda Salvadó - Maria Betlem Castellà Pujols -
Sergio Solbes Ferri - Rafael Torres Sánchez

RiMe 14/III n.s. (June 2024)

Special Issue

¿Amigos o enemigos? España y Francia: intereses dinásticos e
intereses nacionales (siglo XVIII) - Política, diplomacia y
consulados

Friends or enemies? Spain and France: dynastic interests and national
interests (18th century) - Politics, Diplomacy and Consulates

A cargo de / Edited by

Joaquim Albareda Salvadó - Maria Betlem Castellà Pujols
Sergio Solbes Ferri - Rafael Torres Sánchez

Table of Contents / Indice

I. Política, guerra y propaganda

Joaquim Albareda Salvadó, Maria Betlem Castellà Pujols,
Sergio Solbes Ferri, Rafael Torres Sánchez
Introducción / *Introduction*

7-15

- María Luz González Mezquita 17-39
Intereses estratégicos y afinidades necesarias. La unión de las coronas como aspiración durante la guerra de Sucesión española / *Strategic interests and necessary affinities. The union of the crowns as an aspiration during the War of Spanish Succession*
- José Antonio López Anguita 41-64
La princesa de los Ursinos: conflicto de lealtades, ambiciones personales y agencia política durante la Unión de Coronas (1701-1709) / *The princess of the Ursinos: conflict of loyalties, personal ambitions and political agency during the Union of Crowns (1701-1709)*
- Christopher Storrs 65-90
England and the Bourbon Challenge 1701-1733
- Gerard Pamplona Molina 91-115
Pedagogía del castigo en el Reino de Valencia. Actuaciones punitivas de las dos coronas en un contexto de revuelta incipiente / *Pedagogy of punishment in the Kingdom of Valencia. Punitive actions of the two crowns in a context of incipient revolt*
- Joaquim Albareda 117-136
El duque de Medinaceli y el partido español (1709-1710) / *The Duke of Medinaceli and the Spanish party (1709-1710)*
- Agustí Alcoberro Pericay 137-157
Sobre la guerra justa. Una interpretació catalana de la Guerra de Successió d'Espanya mitjançant *De Jure Belli ac Pacis* d'Hugo Grotius / *About the just war. A Catalan interpretation of the War of the Spanish Succession through De Jure Belli ac Pacis by Hugo Grotius*
- Manuel Alejandro Castellano García 159-185
"Desafrancesar al rey". Estrategias propagandistas de legitimación de Felipe V / *"Defrenchify the King". Propagandist strategies for legitimation of Philip V*

II. Diplomacia, embajadores y consulados

- Javier Gómez Mesas
De francofobia a francofilia: la trayectoria militar, política y diplomática de Manuel de Sentmenat (1651-1703) / *From francophobia to francophilia: The military, political and diplomatic career of Manuel de Sentmenat (1651-1703)* 187-212
- Aitor Díaz Paredes
La battaglia decisiva come evento diplomatico: Almansa (1707) e Brihuega-Villaviciosa (1710) nella strategia diplomatica francese / *The decisive battle as a diplomatic event: Almansa (1707) and Brihuega-Villaviciosa (1710) in French diplomatic strategy* 213-228
- Sylvain Arramon
La collaboration diplomatique franco-espagnole en Italie durant la guerre de Succession d'Espagne face aux fissures de l'Union des couronnes. Le cas des agents à Gênes en 1709-1710 / *Franco-Spanish diplomatic collaboration in Italy during the War of Spanish Succession in the face of cracks in the Union of Crowns. The case of agents in Genoa in 1709-1710* 229-248
- Maria Betlem Castellà i Pujols
Combatir o apechugar: la jurisdicción consular, la nación francesa y el consulado francés en Barcelona en el fuego cruzado de las relaciones franco-españolas (1715-1719) / *To fight or to bear resignedly: Consular jurisdiction, the French nation and the French consulate in Barcelona in the crossfire of Franco-Spanish relations (1715-1719)* 249-281
- Lucien Bély
Perquisition chez un ambassadeur. Les papiers du prince de Cellamare (1718) / *Search at an ambassador's house. The papers of the Prince of Cellamare (1718)* 283-300

- Guillaume Hanotin 301-315
Les confessions d'Alberoni au duc d'Orléans: stratégie d'un acteur de la crise des relations franco-espagnoles (1719-1720) / *Alberoni's confessions to the Duke of Orléans: The strategy of an actor in the crisis of Franco-Spanish relations (1719-1720)*
- Núria Sallés Vilaseca 317-336
El frente turco y la crisis del Primer Pacto de Familia: la política exterior española ante el pretendiente transilvano José Rákóczi / *The Turkish front and the crisis of the First Family Pact: Spanish foreign policy regarding the Transylvanian prince-pretender Jozséf Rákóczi*
- Olivier Guiral 337-361
Ruptures politiques, ruptures de réseaux? Une analyse des diplomates espagnols au début du règne de Ferdinand VI (1746-1754) / *Political ruptures, ruptures of networks? An analysis of Spanish diplomats at the beginning of the reign of Ferdinand VI (1746-1754)*
- Sylvain Lloret 363-380
Une cordiale mécontente: les milieux d'affaires français et la monarchie espagnole pendant la guerre de Sept Ans / *A cordial disagreement: French business environments and the Spanish monarchy during the Seven Years' War*

Sobre la guerra justa. Una interpretació catalana de la Guerra de Successió d'Espanya mitjançant *De Jure Belli ac Pacis* d'Hugo Grotius

About the just war. A Catalan interpretation of the War of the Spanish Succession through *De Jure Belli ac Pacis* by Hugo Grotius

Agustí Alcoberro Pericay

(Universitat de Barcelona)

<https://orcid.org/0000-0003-4240-9296>

Date of receipt: 10/03/2024

Date of acceptance: 13/12/2024

Resum

El jurista català Josep Plantí (Barcelona 1681-Milà 1743), que a l'exili va ser jutge de la Reial Audiència de Sardenya i del Senat de Milà, va escriure una crònica llatina de la Guerra de Successió d'Espanya. Un dels objectius del text és la invalidació de l'etiqueta de "rebels" que els autors borbònics aplicaven als catalans. El mètode emprat recorre a les autoritats del Dret, i en especial a *De Jure Belli ac Pacis* d'Hugo Grotius, del qual esmenta nombrosos passatges, tot construint un discurs coherent i modern, que el singularitza també en el marc de la publicística catalana de la guerra i de l'exili.

Paraules clau

Guerra de Successió d'Espanya; exili austriacista; Hugo Grotius; Dret internacional; guerra justa.

Abstract

The Catalan jurist Josep Plantí (Barcelona 1681-Milan 1743), who in exile was a judge of the Royal Court of Sardinia and the Senate of Milan, wrote a Latin chronicle of the War of the Spanish Succession. One of the objectives of the text is to invalidate the label of "rebels" that the Bourbon authors applied to the Catalans. The method used refers to the authorities of the Law, and especially to *De Jure Belli ac Pacis* by Hugo Grotius, from which he mentions numerous passages, all the while defining a coherent and modern discourse, which also makes it unique within the framework of Catalan journalism on war and exile.

Keywords

War of Spanish Succession; exile; Hugo Grotius; International law; Just War Theory.

1. Introducció. – 2. Les històries catalanes de l'exili. – 3. Josep Plantí i la seva crònica. – 4. De Grotius a Plantí. – 5. Una argumentació jurídica i essencialment civil. – 6. Conclusions. – 7. Bibliografia / referències. – 8. Curriculum vitae.

1. Introducció

Habitualment les guerres modernes no s'acaben amb la seva fi material, és a dir, amb la victòria (o la derrota) d'un dels bàndols contendents. En moltes ocasions aleshores s'inicia (o es reprèn) la guerra del relat, que ha de lloar el comportament dels propis, i blasmar el dels adversaris. Amb el desenvolupament del dret internacional, en especial a partir de les obres del jurista holandès Hugo Grotius, va ser possible argumentar si un bàndol havia actuat d'una manera legítima, o no, d'acord amb les lleis de la guerra. Això és el que es proposà en la seva crònica de la Guerra de Successió d'Espanya el jurista català Josep Plantí, que, a l'exili, va ser jutge de la Reial Audiència de Sardenya i del Senat de Milà. Ho va fer des d'una posició de defensa de les decisions polítiques preses per les institucions de govern catalanes, davant les crítiques que provenien de la historiografia borbònica, que acusaven els catalans de "rebels".

2. Les històries catalanes de l'exili

L'exili hispànic iniciat el 1713-1714 (Alcoberro, 2002) va desplegar una important política de memòria. D'una manera especial en destaquen dos textos historiogràfics: d'una banda, les *Narraciones históricas* de Francesc de Castellví (1997-2002), una obra de grans dimensions i d'una enorme modernitat per l'ús i el tractament de les fonts, pel seu caràcter coral i per la constant recerca de l'objectivitat; i d'altra banda, la crònica llatina *De morte Caroli Secundi, Hispaniarum Regis, de excidio Cataloniae necnon destructione Barcinonis quasi secuta*, de Josep Plantí (2022), obra breu, amarada alhora de ressonàncies clàssiques i de contingut republicà i fortament influïda pels estudis jurídics d'Hugo Grotius.

Malgrat les diferències formals, començant per la seva desigual dimensió, ambdós textos i els seus autors tenen un seguit de punts en comú. Castellví, estudiant de Dret a la Universitat de Lleida, va abandonar els estudis a causa de la guerra. Va ser capità de la Coronela de Barcelona, la seva milícia urbana, i durant la postguerra va patir repressió a la Catalunya borbònica. El 1726, després de la Pau de Viena, es va poder exiliar i va dedicar la resta de la seva vida a la redacció de les *Narraciones históricas*. Per aquest motiu va disposar d'una petita pensió aportada per l'administració imperial (Alcoberro, 2023). Per la seva banda, Plantí va ser estudiant i professor de Dret a la Universitat de Barcelona. El 1711 va esdevenir jutge a la Reial Audiència de Sardenya. Amb l'ocupació borbònica de l'illa, el 1717, es va haver

d'exiliar a Viena, on va viure en condicions molt precàries durant alguns anys. Des de 1725, però, va exercir el càrrec de senador de Milà¹.

Plantí i Castellví pertanyen al que podem anomenar la segona generació, o generació jove, de l'austriacisme català, aquella que tot just s'acostava a la vintena a la mort de Carles II (1700). Nascuts respectivament el 1681 i el 1682, el primer va morir a Milà el 1743, i el segon ho va fer a Viena el 1757. Malgrat el seu enorme interès, les seves obres van restar inèdites, però curiosament custodiades a la Biblioteca Nazionale Braidense de la capital de la Llombardia i al Haus-, Hof- und Staatsarchiv de la capital imperial. I no menys important: no han estat publicades, respectivament, fins al 2022 i fins al 1997-2002 (la de Castellví, en 4 volums).

Una motivació comuna a la memòria de l'exili és la vindicació del comportament polític de Catalunya. Amb això s'intentava respondre la historiografia borbònica que, arreu, definia els catalans com a rebels. En presentarem també dos exemples prou coneguts. El primer és l'obra particularment precoç *Histoire de la dernière révolte des catalans, et du siège de Barcelonne. Dediée à Monseigneur le Maréchal Duc de Berwick*, publicada a Lió el mateix any 1714 (*Histoire de la dernière révolte des catalans, 1714*); tot i que formalment anònima, l'obra ha estat atribuïda a Athelme Tricaud, prior de Belmont. La segona són els *Comentarios de la guerra de España e historia de su rey Felipe V, el Animoso* del sard Vicente Bacallar y Sanna, marquès de San Felipe (1957), impresos a Gènova el 1725, i que Felip V va prohibir en els seus estats.

La *Histoire de la dernière révolte des catalans* constitueix una apologia del duc de Berwick, en la seva condició de cavaller i d'heroi, i una denúncia dels catalans, que són descrits com a "rebels contumaciosos". La revolta forma part, doncs, del "caràcter reiterat dels catalans". L'obra identifica fins a "quinze o setze revoltes", "i entre elles tres principals, que han durat molts anys, i heus aquí la darrera": es refereix en concret, a la Guerra Civil catalana del segle XV contra Joan II (1462-1472), la Guerra dels Segadors contra Felip IV (1640-1659), i la recent Guerra de Successió (1702-1715). Dins aquesta, però, diferencia dos episodis de rebel·lió: "Hom podrà distingir dues revoltes de Catalunya en els darrers temps. L'una que començà l'any 1705 [...] per sotmetre's a l'Arxiduc [...]; i l'altra que recomençà amb renovat furor el mes de juliol de l'any passat [1713]".

Francesc de Castellví fa diverses crítiques puntuals de la *Histoire de la dernière révolte des catalans*, entre les quals destaca aquesta, referida al seu relat de l'11 de setembre de 1714: "El fin de esta relación es apócrifo, y por lo que se ha referido y se

---

¹ Alcoberro - Duran, 2019, pp. 5-60. Més endavant ampliarem les dades biogràfiques.

referirá quedará probado que el autor escribió fiado en relaciones de quien lo soñó” (Castellví, 1997-2002, IV, pp. 255-256).

Per la seva banda, l'obra del marquès de San Felipe va força més enllà, i arriba fins i tot a acusar els catalans de buscar el pacte amb la Porta Otomana per garantir la llibertat de Catalunya després de la Pau d'Utrecht. L'argumentació sembla doblement cínica, tenint en compte que la redacció dels *Comentarios* és posterior a l'aliança de fet que Felip V havia realitzat amb l'imperi otomà en ordenar la invasió de Sardenya (1717), tot contravenint les seguretats que havia donat a la Santa Seu de respectar els territoris de Carles VI mentre aquest estigués involucrat en la guerra contra el turcs (Tercera Guerra Turca, 1714-1718). Escriu el marquès de San Felipe que, amb l'evacuació de Catalunya de les tropes imperials, l'estiu de 1713,

No es ponderable la rabia que de esto concibieron los catalanes. Estaban ya desengañados que no los socorrerían los príncipes de la Liga [la Gran Aliança de la Haia], que era un delirio pensar quedarse República, que precisamente los había de desamparar el emperador. Y se obstinaron tanto, queriendo huir del dominio del rey Felipe, que por medio del ministro que el emperador tenía en Constantinopla pidieron auxilio al Otomano. [...] Creyeron muchos que le ofrecían los catalanes al Turco el dominio del Principado de Cataluña, conservádole sólo su religión y sus fueros; y otros, mejor informados, aseguraban que sólo pedían su auxilio y su amistad para quedarse República, baxo el patrocinio de la Casa Otomana².

Afirmacions com aquesta van provocar la crítica més radical per part de Francesc de Castellví. Heus aquí la valoració que fa del marquès de San Felipe i dels seus *Comentarios*:

Entre cuantos han injuriado la nación [catalana], ninguno más vivamente que don Vicente Bacallar, de nación sardo, nombrado marqués de San Felipe, que fue enviado del rey Felipe a la República de Génova. Este sujeto escribió un libro intitulado *Comentarios de la guerra de España*, tan elocuente como falso y injurioso. Une en él tanto epílogo de injuriosos y sacrílegos sucesos que se ejecutaron en Cataluña en estos días que causará horror el que lea los f. 112, 198, 216. Fea ligereza en un católico y en un hombre autorizado de ministro. Las enormidades que contiene contra la verdad movieron el cristiano ánimo del rey Felipe a impedir su curso. La impresión fue en Génova y a mucha costa tiene el autor el primer tomo que se imprimió, y llega hasta el año de 1712. [...] No me detengo en refutar por partes los errores que escribe Bacallar,

---

² Bacallar y Sana, V., Marqués de San Felipe, 1957, Año de 1713.

que sólo el leerlos horroriza el ánimo. Sería difusión y no podría contenerse el celo de mi pluma en los términos de la modestia. El que leyere sus *Comentarios* y leerá estas *Narraciones* quedará instruido de la verdad en los puntos de tanto peso, y desengañado de sus ligerezas en asunto de la mayor importancia (Castellví, 1997-2002, II, pp. 28-29).

També Josep Plantí va expressar la seva crítica a aquestes obres, per bé que sense esmentar-les individualment:

D'aquesta manera jo, supervivent de la derrota fatal (que Déu se n'apiadi), per no morir mut [...], escric empès per l'amor de la veritat i la glòria de la nostra nació; i en aquesta tasca intento d'escriure alliberat de qualsevol opinió partidista i interessada, com qualsevol i simple ciutadà del món, per la seguretat del qual, i no pas per una presumpta sospita de parcialitat, intentaré tan bé com podré pronunciar el meu discurs, narrar la història, esclarir la veritat amb coses dites pels estrangers i amb documents autèntics aportats amb aquesta finalitat, i aportant les comprovacions de casos i exemples indiscutibles i coneguts (Plantí, pp. 138 - 139).

3. Josep Plantí i la seva crònica

Com passa amb alguns dels vençuts de les guerres, Josep Plantí era un personatge històric absolutament desconegut fins a la dècada de 1990. No n'hi ha cap referència explícita a la historiografia catalana o espanyola de la Guerra de Successió, ni tampoc a la italiana, francesa o alemanya. El 1995 la historiadora Mariarosa Scaramuzza Vidoni en va descriure per primera vegada una obra conservada a la Biblioteca de Brera, que proposava la creació d'una colònia per als exiliats en terres d'Hongria (Scaramuzza Vidoni, 1995). En els anys següents vaig poder fer una primera glosa de la seva crònica de la Guerra de Successió, inclosa en el mateix manuscrit, i Joaquim Albareda en va fer una primera versió i en va remarcar alguns aspectes polítics (Alcoberro, 2003; Albareda, 2005, pp. 219-231, 303-321).

Tanmateix, la receca de la seva biografia, a cavall dels arxius barcelonins, vienesos, napolitans i milanesos, ens va deparar algunes agradables sorpreses. A poc a poc va anar sorgint un personatge complex i molt interessant. Josep Plantí, austriacista de primera hora, va exercir com a advocat i com a professor interí de la Universitat de Barcelona a partir de 1704, va participar en l'alçament austriacista de 1705 i va ser nomenat visitador de la Diputació del General de Catalunya el 1710. Tanmateix, no va assolir el seu objectiu d'obtenir una "càtedra major" a la institució universitària, que li hauria garantit una estabilitat professional i un bon sou. Potser

per aquest motiu, el 1711 va acceptar una plaça d'oïdor a la Reial Audiència de Sardènia, que poc després va esdevenir de jutge. Com ja hem avançat, l'ocupació borbònica de l'illa (1717) el va convertir en exiliat a Viena. Però l'esperaven encara temps millors en l'àmbit professional, que va exercir al Senat de Milà entre 1725 i 1741; entre altres distincions, el 1730 va obtenir el títol de marquès. Plantí va morir a la capital de la Llombardia, jubilat, el 1743. És allà on s'ha conservat el manuscrit que recull els seus textos acabats i altres projectes o esborranys tot just iniciats.

La lectura de l'obra de Plantí ens permet conèixer millor el seu pensament polític, de contingut fortament republicà. Les tres obres que podem considerar acabades, i que hem editat, responen respectivament a una interessant reflexió sobre el passat llunyà de Catalunya i les continuïtats profundes; sobre el passat immediat, i doncs la guerra i la derrota; i sobre el futur.

En el primer pla temporal se situa *El Principat de Catalunya (De Cathalauniae Principatu)* (Vegeu nota 1). Es tracta d'un elogi del país, dels seus trets geogràfics, de la seva història i de la seva gent (amb un capítol intitulat: "Les dones catalanes, iguals als homes en tot"). Plantí construeix la seva obra mitjançant una selecció de textos d'autors forasters, seguint el criteri que l'opinió dels estrangers és sempre més fiable que la dels naturals, perquè es troba menys condicionada per criteris subjectius.

Com a projecte clarament de futur, i fins utòpic, cal remarcar la *Nueva colonia española ideada* (Alcoberro, 2002, II, 155-205), el projecte de nova ciutat per als exiliats, que aborda temàtiques tan diverses com l'urbanisme i la fiscalitat, i que enuncia el que han de ser els seus principis fundacionals: l'existència, en termes d'igualtat o confederals, de "cuatro principales naciones que se supone formarán dicha nueva provincia, esto es de castellanos, valencianos, aragoneses y catalanes"; la seva fonamentació jurídica en els drets consagrats a les constitucions i furs dels regnes originaris, però també en les lleis de les ciutats lliures de l'Imperi; i el sufragi universal, un dret aconseguit a causa dels mèrits que tots els exiliats han contret.

Entre un i altre àmbit temporal, la crònica de la Guerra de Successió de Josep Plantí esdevé un text particularment interessant. Des d'un punt de vista formal, el text segueix els models clàssics, i molt en especial Virgili. Entre els autors més citats hi ha alguns dels principals exponents de la historiografia grega i llatina: Tucídides, Polibi, Plutarc, Ciceró, Juli Cèsar, Tit Livi, Tàcit, Flavi Josep, Pau Orosi, etc. També hi ha nombroses referències bíbliques. Tanmateix, el cos jurídic, imprescindible per a un autor com Plantí, es construeix a partir de quatre grans fites del Dret. Esmentem-ne d'entrada tres: Bàrtolo de Sassoferrato (1313-1357), un dels pares del

Dret privat comú europeu, i els seus *In ius uniuersum ciuile commentaria*, publicats modernament a Basilea el 1562; Jean Bodin, el primer teòric de la monarquia absoluta i *Les six livres de la République* (1576); i Samuel de Pufendorf, que es va reivindicar sempre com un continuador de l'obra d'Hug de Groot, i és autor de *De statu imperii germanice* (1667), que publicà, com recorda Plantí, amb el pseudònim de Severino de Mozambano.

La quarta figura, i la més esmentada per Plantí, és precisament Hugo Grotius (Huig de Groot, o Grocio). Plantí el qualifica de "gran mestre de les coses públiques" i cita literalment o parafraseja diversos passatges de *De Jure Belli ac Pacis* (*Sobre el dret de guerra i de pau*) (1625), justament amb l'objectiu de justificar el comportament polític dels catalans durant la guerra passada. El seu ús, doncs, no és purament divulgatiu o especulatiu, sinó que el text de Grotius esdevé una eina per argumentar, d'acord amb un jurista de prestigi, l'actuació de Catalunya en els passatges centrals de la guerra passada. En aquest sentit, no deixa de resultar una ironia que el discurs de l'austriacista Josep Plantí en fonamenti en una obra que el seu autor havia dedicat al rei Lluís XIII de França.

4. De Grotius a Plantí

A començament del segle XVIII, Hugo Grotius (Delft, 1583 – París, 1645) s'havia convertit en una autoritat indiscutible en l'àmbit del tot just naixent Dret internacional³. La seva va ser, certament, una vida atzarosa. Cronista oficial, advocat general i membre del Comitè dels Consellers de les Províncies Unides dels Països Baixos, va ser empresonat per una disputa sobre tolerància religiosa amb els sectors més radicals del calvinisme (1619). Condemnat a cadena perpètua, tanmateix, va aconseguir fugir de la presó i exiliar-se a París (1621), on va obtenir una pensió reial. Anys després, va ostentar la condició d'ambaixador de Suècia a la capital francesa (1634-45), en ple context de la Guerra dels Trenta Anys.

Com és sabut, Grotius va escriure dues obres essencials en l'àmbit del Dret internacional. D'una banda, *Mare liberum* (Leiden, 1609), redactada arran de la captura d'un vaixell portuguès per part de la Companyia Holandesa de les Índies Orientals, en què l'autor vindica el caràcter del mar com a espai internacional i lliure,

---

³ Les referències sobre Hugo Grotius i la seva obra són ingents. Esmentem tot just: Bull - Roberts - Kingsbury, 2003; Brett, 1997; Buckle, 1993; Haakonssen, 1996; Haggemacher, 1983; Knight, 1925; Zuckert, 1998.

al qual tothom hi té dret, independentment de la seva nacionalitat. D'altra banda, el ja esmentat *De Jure Belli ac Pacis* (1625), redactat i imprès a París, en què l'autor parteix del concepte de dret natural i de la sobirania dels estats per formular una doctrina de la societat internacional, o d'una societat d'estats forjada sobre un dret internacional. En aquest sentit, les aportacions de Grotius superen les primeres formulacions de Francisco de Vitoria i de l'Escola de Salamanca, el seu immediat precedent; Vitoria és objecte de fins a 58 cites, en aquesta obra (Puig Peña, 1934; Hernández Martín, 1995).

L'obra de Grotius es divideix en tres llibres: el primer tracta sobre la justícia natural i les circumstàncies de la guerra justa; el segon analitza les causes de la guerra justa, que bàsicament redueix a tres: l'autodefensa, la reparació d'un greuge o d'una injustícia i el càstig just; finalment, el darrer llibre formula les lleis de la guerra.

No és sorprenent que Josep Plantí, com a jurista amb amplis coneixements de Dret de diversos territoris, conegués i re-conegués l'obra de Grotius. I que, com a jurista que exercia d'historiador d'una guerra de dimensió internacional, en volgués extreure lliçons i arguments favorables a la seva causa.

Com hem vist, les crítiques dels historiadors borbònics al caràcter rebel dels catalans se centraven en dos moments. D'una banda, el trencament armat amb Felip V (1705), que va suposar la proclamació de Carles III com a sobirà i l'aprovació per part de la Cort General de Catalunya de la constitució que proclamava l'exclusió perpètua dels Borbons de la corona. D'altra banda, la decisió de la Junta General de Braços (1713) de mantenir la "defensa a ultrança" del país, en un gest en què Catalunya es constituïa com a república de fet (Alcoberro, 2013).

Així, Plantí invalida la legitimitat del testament de Carles II tot partint d'una afirmació radical: els regnes no són propietat privada dels reis. Per tant, aquests no estan capacitats per decidir-ne el seu futur, en cas que el regne resti sense herència. Només la Cort general pot prendre un determini com aquest. Per això Plantí blasma l'actitud dels governants hispànics que havien acceptat com a fonament de dret el text reial:

Els governants i els nobles d'Espanya, oblidant-se de preservar els drets de la pàtria i els seus regnes, i fixant-se només en allò que es deia que havia estat disposat en el Dret romà, com si es tractés d'un fideïcomís o d'una herència particulars (Plantí, pp. 54-55).

Per justificar la seva opinió en aquest punt, Plantí presenta diversos exemples històrics de la participació dels regnes hispànics en el nomenament dels nous reis,

quan el càrrec havia quedat vacant i sense successió, entre els quals destaca el Compromís de Casp (1412).

La invalidació del testament de Carles II deixava oberta la seva successió, i legitimava la reivindicació de la corona presentada per la casa d'Àustria. A partir d'aquell moment, doncs, la causa quedava pendent, en presència de dos candidats que al·legaven els seus drets respectius. En aquest punt, afegeix Plantí, tot esmentant per primera vegada Hug de Groot, la guerra esdevenia inevitable:

Realment, només es pot recórrer al judici inapel·lable de la guerra, com afirma De Groot al pròleg (número 3): 'Quan sorgeixen controvèrsies entre els pobles, o entre els reis, tenen habitualment l'arbitratge de Mart'⁴, perquè (segons el mateix pròleg, número 25) 'els judicis tenen valor contra aquells que se senten inferiors, mentre que en aquells que són iguals o s'hi consideren es recorre a les guerres'⁵.

I Plantí afegeix: "Semblava que tothom acatava i se sotmetia voluntàriament a aquest tribunal, esperant l'un i l'altre que actuant segons el dret de guerra, sense la fressa del judici, i sí en canvi amb el gran estrèpit de les armes". Els "advocats experts" i els "juristes doctes" donaven pas, doncs, a la força dels comandaments militars i dels exèrcits. En definitiva, el posicionament en favor d'un o altre candidat no era un afer de dret, o de fidelitat, sinó que obeïa a una decisió personal que, en un i altre sentit, era igualment legítima.

Es podrà objectar que la Cort General de Catalunya de 1701 va validar el duc Felip d'Anjou com a rei amb el nom de Felip V. També en aquest punt Josep Plantí exposa una resposta:

És innegable que tot això que hem dit es va dur a terme *de facto*; ara bé, que hi hagués intenció i voluntat en aquestes accions, ho neguen els fets i les paraules. Deien que això era així, però s'hi oposaven completament les voluntats i els esperits. [...] Si els habitants del regne se sentiren coaccionats per aquesta obligació, car hi mancaven o no hi concorrien els requisits necessaris per a la validesa del jurament, no és tasca meua discutir-ho (Plantí, pp. 56-57).

---

⁴ "Accedit quod quae inter populos aut reges incidunt controversiae ferme Martem habent arbitrum". Reproduïm les cites textuales de l'obra mitjançant: Grotius, 1919.

⁵ "Iudicia enim vigent adversus eos qui invalidiores se sentiunt; in eos qui pares se faciunt aut putant bella sumuntur" (Plantí, pp. 60-61).

En definitiva, un jurament no sincer, arrencat per la força, no és un jurament. És important remarcar que Plantí no planteja aquest argument com un fet específic dels catalans, sinó que l'estén a la totalitat dels regnes hispànics, Castella inclosa, on la conspiració austriacista havia implicat una bona part dels seus sectors dirigits (León - Sánchez Belén, 1998; Muñoz Rodríguez, 2006).

El recurs a Hugo Grotius esdevé encara més decisiu i més circumstanciat en evocar l'altra gran punt de ruptura: la decisió de la Junta General de Braços de Catalunya de 1713 de continuar la guerra contra l'exèrcit de les Dues Corones, malgrat els acords presos en els diversos tractats que van conformar la Pau d'Utrecht. Cal remarcar en aquest sentit que l'organisme que va prendre aquesta decisió era del tot singular, i que tan sols s'havia reunit en una ocasió prèvia: el 1641, amb l'objectiu de validar la ruptura de Catalunya amb Felip IV i el seu *valido*, el comte-duc d'Olivares.

La Junta General de Braços, també anomenada aleshores Parlament de Catalunya, era un organisme convocat per la Diputació del General, per assessorar-la en afers greus que afectaven la totalitat del país. Era "general" com la Cort General, però no era convocada ni presidida pel rei. I, a la pràctica, era conformada per la totalitat del país, mitjançant els seus braços (eclesiàstic, militar i popular o reial). Era, doncs, aparentment, un organisme consultiu, però la seva amplíssima representativitat el convertia en un "parlament", i en la màxima expressió de la sobirania nacional, capaç d'enfrontar-se, com ho va fer en les seves dues convocatòries, a la voluntat reial.

La Junta General de Braços va iniciar les seves reunions el 30 de juny. Tots els assistents hi havien estat convocats "per aconsellar-nos lo que podem i devem fer en negocis tan graves, que amb lo parer de tots confiam se prendrà resolució que convinga a glòria de Déu, nostre senyor, i benefici públic"⁶. Els seus acords van ser publicats per la Diputació del General el 9 de juliol de 1713, setze dies abans que les tropes de l'exèrcit de les Dues Corones, encapçalades pel duc de Pòpuli, iniciessin el setge de Barcelona.

Josep Plantí, que, recordem-ho, no va viure els fets en primer pla ja que es trobava a Sardenya exercint de jutge, descriu prou bé la situació plantejada aleshores a Catalunya. I, com veurem, recorre de nou a Hugo Grotius per justificar la seva decisió política:

---

⁶ Serra, 2008. Castellví, 1997-2002 descriu àmpliament les sessions (III, 563-571) i en publica els discursos més destacats del Braç Militar (III, 784-808).

Catalunya, al seu torn, abandonada pel seu protector, traïda pels aliats, oblidada en el tractat de pau pels més poderosos, pressentia i preveia el que preparaven els espanyols per destruir-la, que ja feia molt de temps que s'esperava, tenint present la seva impotència i el fet que ja no tenia representació en el que es digués o es disposés en la reunió o en el tractat de pau. I atès que en aquestes circumstàncies no es podia considerar ni escoltada ni ajudada, creia i entenia que era lliure perquè no estava sotmesa ni lligada a cap príncep, ni depenia de cap príncep per cap vincle legal, ni a Felip per la sobirania de Carles, ni a Carles per la seva abdicació (De Groot, llibre I, capítol 4, paràgraf 10: "En tercer lloc, Barclay considera que, si un rei aliena el seu regne o el sotmet a un altre, perd el regne; jo hi estic d'acord")⁷. (Plantí, pp. 112- 113)

Josep Plantí, doncs, no només qüestiona el dret de Felip V a la corona en aquell moment. Ho fa també, i això és molt remarcable, respecte Carles III, en tant que monarca que havia abandonat el territori i els seus drets. Ves per on, el jutge que exercia i havia exercit en alts tribunals de la monarquia dels Habsburg invalida la sobirania del monarca a Catalunya per una decisió que només havia correspost a ell. El republicanisme subjacent en tota l'obra de Plantí emergeix aquí d'una manera diàfana, tot contraposant la sobirania popular, fonamentada en les lleis i constitucions, a la decisió unilateral del rei.

I el jurista afegeix encara, tot corroborant aquesta argumentació:

En efecte, es discutia si el jurament fet a Felip havia estat substituït pel que s'havia prestat a Carles, i si la dimissió o l'abandonament d'aquest últim havia estat forçat o no. No és la meua feina esbrinar-ho ni estic capacitat per fer-ho; però sembla indubtable que això es va fer sense el consentiment dels catalans i, per tant, no s'hauria de dubtar més de la validesa d'aquesta qüestió, atès que els privilegis en favor dels catalans són clars i genuïns [...], i això indica que no es podia fer sense el consentiment dels catalans (Plantí, pp. 112-115).

A parer de Josep Plantí, doncs, la conclusió resulta clara i diàfana: en aquell context Catalunya va actuar des de la llibertat, és a dir, com a "subjecte de dret":

---

⁷ "Tertio, existimat Barclaius, si rex regnum alienet aut alio subiiciat, amitti ab eo regnum. Ego hic subsisto". Grotius es refereix aquí a William Barclay: *De regno et regali potestate adversus Buchananum, Brutum, Boucherium et reliquos monarchomachos libri sex*. París, 1600. En el text de Plantí, la cita d'aquesta obra és sempre indirecta, a través de l'obra de Grotius.

Així doncs, com si Catalunya fos lliure i no estigués lligada a ningú ni a cap dret, com si ja fos subjecte de dret després de totes les dissorts que havia patit, després de totes les catàstrofes que havia vist, abans de rendir-se, o, més ben dit, abans de tornar-se a sotmetre, estudien, en relació amb aquesta seva llibertat, la manera de defensar i conservar les exempcions, els privilegis, les lleis, els usos i els costums (Plantí, pp. 114-115).

En conclusió, segons Plantí, “Felip no era el rei de Catalunya, ni els catalans els seus súbdits o vassalls” (Plantí, p. 121). Però tampoc no ho era Carles, com reitera poc després, perquè

si es lliura el regne, sigui per deslleialtat envers aquell que el té com a feu, sigui per una clàusula posada en la mateixa transmissió de l'imperi, de manera que si el rei fa una cosa o una altra, els súbdits es veuran alliberats de qualsevol vincle d'obediència, i aleshores el rei també es converteix en un particular qualsevol (De Groot, llibre I, capítol 4, paràgraf 12, i a les notes: “Vegeu pel que fa al regne d'Aragó, Mariana, llibre 8”)⁸ (Plantí, pp. 122-123).

Cal dir que durant el setge els ambaixadors catalans a les capitals aliades van formular, d'acord amb les instruccions rebudes des de Barcelona, el projecte de crear una “República lliure de Catalunya i Mallorca”, i que el darrer ambaixador dels catalans viu, el comte Ferran, Felip de Ferran i de Sacirera, es va proposar de presentar-lo encara en les negociacions que s'havien d'obrir a Cambrai el 1723, com a conseqüència de la Guerra de la Quàdruple Aliança (Alcoberro, 2002, II, pp. 95-96). Aquesta línia de pensament tingué altres expressions polítiques en els anys següents, a l'exili, entre les quals destaca l'opuscle *Via fora als adormits*, editat el 1734 (Lluch, 2005).

Però Grotius proporciona encara a Josep Plantí un altre argument de gran calat. Provenent de *De Jure Belli ac Pacis*, llibre I, Capítol 4, paràgraf 11, es refereix de nou al *De regno et regali potestate* de William Barclay:

Diu el mateix Barclay que el regne es perd si el rei actua amb manifesta hostilitat i causa la ruïna de tot el seu poble. Hi estic d'acord: no poden coexistir, en efecte, la

---

⁸ “Si regnum committatur, sive ex feloniam in eum cuius feudum est, sive ex clausula posita in ipsa delatione imperii, ut, si hoc aut hoc rex faciat, subditi omni obediencie vinculo solvantur, tunc quoque rex in privatam personam recidit”. Grotius es refereix a l'obra del pare jesuïta Juan de Mariana: *Historia de rebus Hispaniae*. Toledo, 1592.

voluntat de governar i la voluntat de destruir, ja que qui es comporta clarament com un enemic del poble, per aquest mateix motiu abdica el regne⁹ (Plantí, pp. 122-123).

I encara, Grotius afegeix:

Per bé que sembla que és difícil que això pugui passar pel cap d'un rei en el seu seny que governi sobre un sol poble, en canvi, si governa sobre diversos pobles, sí que pot passar que vulgui afavorir-ne un i perjudicar-ne un altre tractant-lo com una mena de colònia¹⁰ (Plantí, pp. 122-123).

No és estrany que Josep Plantí destaqués en el seu argumentari aquest comentari de Grotius. D'una banda, Felip V havia estat acusat reiteradament per l'austriacisme d'haver provocat la destrucció i la ruïna de Catalunya i d'altres regnes de la Monarquia, on havia aplicat reiteradament una política de terra cremada (Giménez, 2000; Muñoz - Catà, 2005; Torras i Ribé, 2005). El mateix Plantí es refereix en un altre passatge a les conseqüències humanes de la Guerra de Successió que resumeix en els termes següents: "quants carnatges, morts, incendis, sacrilegis, adulteris, violacions, furts, robatoris, empresonaments, exilis, deportacions, fugues, emigracions i, en resum, desesperació no es van produir!" (Plantí, pp. 90-91).

Tanmateix, és la segona afirmació, la del tracte diferenciat als diversos pobles de la monarquia, la que resulta més útil a l'argumentari de Plantí. De fet, el mateix Felip V l'havia reconegut, de manera prou explícita, en un tractat internacional ja que a l'article 13 del tractat hispano-britànic signat a Utrecht s'afirma que "els habitants de les dues Castelles, de tots els pobles d'Espanya són els més amats del Rei Catòlic"¹¹. L'asseveració, en positiu, implica també la seva contrària, en negatiu.

---

⁹ "Ait idem Barclaius amitti regnum, si rex vere hostili animo in totius populi exitium feratur. quod concedo: consistere enim simul non possunt voluntas imperandi, et voluntas perdendi, quare qui se hostem populi tactius profitetur, in eo ipso abdicat regnum".

¹⁰ "Sed vix videtur id accidere posse in rege mentis compote qui uni populo imperet. Quod si pluribus populis impere, accidere potest ut unius populi in gratiam alterum velim perditum, ut colonia ibi faciat".

¹¹ "Vist que la reina de la Gran Bretanya no cessa d'instar amb summa eficàcia perquè tots els habitants del Principat de Catalunya, de l'estat i condició que siguin, [...] conservin il·lesos i intactes llurs antics privilegis, el Rei Catòlic, en la consideració a S. M. britànica, concedeix i confirma en el present a qualssevilla habitants de Catalunya, no sols l'amnistia justament

Plantí subratlla que la crida a la defensa, en haver estat votada majoritàriament a la Junta General de Braços, afectava a tothom, i això incloïa també els que hi havien votat en contra. I altre cop el seu argument d'autoritat prové d'Hugo Grotius:

Com que els d'aquest darrer parer eren més nombrosos, es va acordar la defensa, i els que hi estaven en contra també es veieren obligats per la força d'aquesta resolució, com diu De Groot, el gran mestre de les coses públiques (llibre 3, capítol 20, paràgraf 4). I fins i tot els que es mostraren neutrals van ser obligats a defensar la ciutat (Plantí, pp. 126-129).

Plantí esmenta de nou Grotius en descriure la defensa armada de Barcelona, tot argumentant el dret dels pobles a l'autodefensa. En aquest punt, el cronista elogia la participació de molts austriacistes d'altres regnes peninsulars, que s'havien refugiat a Catalunya:

Ataquen Barcelona, i la ciutat tanca les portes i es prepara per defensar-se; tots els ciutadans, tant els menestrals com els noble, empunyen les armes [...]. Molts homes valents i il·lustres de tot Espanya, seguidors de Carles III, que estaven d'acord amb això i amb la decisió de defensar-se, empesos per la raó d'una defensa tan gloriosa, ja que ho feien a bon dret (Plantí, pp.130-131).

És en aquest punt que Plantí remet de nou a Grotius com a autoritat:

A una defensa com aquesta no s'hi oposen ni el dret ni la raó, ans al contrari, hi donen arguments (segons De Groot: *Sobre el dret de la guerra*, llibre I, capítol 2, número 6: 'No va en contra de la natura de la societat vetllar per ella i prendre mesures que li siguin favorables, sempre que no es perjudiqui el dret d'altri, i, per tant, la força que no viola el dret d'un altre no és injusta'¹²; en conseqüència, fent el raonament contrari, la força espanyola que intentava violar el dret dels catalans era injusta) (Plantí, pp. 130-133).

---

desitjada, amb plena possessió de llurs béns i honors, sinó que els dona i atorga també tots aquells privilegis que posseeixen els habitants de les dues Castelles, que de tots els pobles d'Espanya són els més amats del Rei Catòlic". Malgrat l'argúcia retòrica, per aquest article Felip V confirmava la seva voluntat d'abolir les Constitucions de Catalunya i d'imposar-hi les lleis de Castella, com ja havia fer amb els Decrets de Nova Planta de València (1707) i Aragó (1711).

¹² "Non est ergo contra societatis naturam sibi prospicere, atque consulere. dum ius alienum non tollatur, ac proinde nec vis quae ius alterius non violat iniusta est".

5. Una argumentació jurídica i essencialment civil

Tot i que la justificació del posicionament polític dels catalans va generar una amplíssima publicística (Alabrús, 2001; Camprubí, 2018), l'argumentació de Josep Plantí apareix com a excepcionalment original, com també ho és la seva reiterada referència a Hugo Grotius. L'obra probablement més emblemàtica del període 1713-1714, *Despertador de Catalunya*¹³, que, per cert, va ser traduïda a l'italià pel jurista català Francesc Solanes (Ballbé, 2017), aleshores conseller de Santa Clara a Nàpols, amb el títol *Svegliarino di Catalogna* (Castellví, III, p. 583), tot just fa tres referències explícites al llibre del jurista holandès. Dues són altament elogioses, però de to complementari i menor, i no confirmen una lectura directa del text original. En la primera s'esmenta la seva "particular erudició" (*Despertador*, p. 10, n. a.) i en la segona se n'elogia "la puntual doctrina del més aplaudit author en la subjecta matèria" (*Despertador*, p. 26).

La tercera referència, però, com va notar Angela De Benedictis (2007), incideix de ple per primera vegada en el seu contingut, i no precisament amb una argumentació favorable. La cita apareix en el context del debat al voltant dels conceptes de "guerra pública" i "guerra privada", i més específicament sobre el dret dels magistrats inferiors a prendre decisions en nom del rei sense la seva explícita voluntat quan, per algun motiu, entenguessin que es veien obligats a fer-ho (en aquest cas, la referència és a la legitimitat de la Junta General de Braços de Catalunya a pronunciar-se a favor de la "defensa a ultrança"): "Iuan Tridio Gronovio commentant a Hugo Grocio lib. I. cap. 3. núm 5. vers *Sufficiat conjectura*, ibi: 'Excusatus sit praefectus si rem statim gerat, quan probabiliter conjecerit, ratam et gratam Principi futuram'¹⁴.

Com veiem, l'autor contraposa el parer d'Hugo Grotius, contrari a la implicació dels magistrats inferiors en les decisions sobre la guerra, al favorable de Joannes Tridio Gronovio (1611-1671), un dels anotadors de l'edició d'Amsterdam de 1704 de *De Iure Belli ac Pacis*. Com assenyala De Benedictis,

Grozio sosteneva che in mancanza di un mandato esplicito del principi, i magistrati inferiori non potessero arrogarsi la capacità di interpretarne la volontà. Gronovio di nouovo esprimeva un parere diverso: quando si trattava dell'universale interesse della

¹³ *Despertador*, 1713. N'hi ha una edició contemporània, sense notes: Albareda, 1996.

¹⁴ La nota apareix en l'edició original: *Despertador*, 1713, p. 58, n. a, però no ha estat reproduïda en l'edició contemporània.

res publica i magistrati inferiori cui era affidata l'amministrazione degli affari pubblici dovevano prevenire il pericolo inconbenente preparando la guerra, senza alcun indugio (Benedictis, 2007, p. 69).

La contraposició d'aquests dos autors assenyala, de fet, dues línies d'interpretació divergents. Grotius es planteja fundar un dret internacional sobre fonaments jurídics i sobre el respecte a la sobirania i a la legalitat dels estats. Gronovio forma part del corrent que defensa el dret a la resistència contra l'opressió, una línia que disposava d'una llarga tradició a Catalunya, iniciada amb la Guerra dels Segadors, i sovint vinculada a la interpretació dels textos bíblics, com ha assenyalat Xavier Torres¹⁵.

L'originalitat del discurs de Plantí parteix de justificar la defensa dels catalans amb uns arguments jurídicament ortodoxos i desvinculats de l'argumentació catòlica. I ho fa no des de la vindicació del dret a la resistència a l'opressió, sinó justament des del respecte en tot moment a la legalitat.

6. Conclusions

Josep Plantí presenta tretze cites literals de *De Jure Belli ac Pacis* d'Hugo Grocio a la seva crònica de la Guerra de Successió a Catalunya. El seu ús es concentra a plantejar els grans dilemes jurídics al voltant de les decisions polítiques del govern català durant els anys de la contesa. Així, quatre cites serveixen per resoldre la qüestió de la nul·litat jurídica del testament de Carles II i de la inevitabilitat de la guerra entre monarques. Cinc són utilitzades per justificar la nul·litat dels drets de Felip V i de Carles III (l'emperador Carles VI) i el ple dret de Catalunya a la sobirania, en ocasió de la decisió de la Junta General de Braços a favor de la defensa (1713). I quatre permeten exposar la legitimitat de la defensa armada del territori.

La pertinència i la coherència de tots els esments ens permeten afirmar no només que Josep Plantí coneixia amb detall l'obra d'Hugo Grotius, sinó també que en va fer un intel·ligent ús instrumental. La referència textual a qui considerava "el gran mestre de les coses públiques", i l'ús de la llengua llatina, en un format que ens pretén transportar a les grans obres clàssiques, obeeixen a una motivació política. Per al seu autor es tractava de deslegitimar tots aquells que havien presentat els

---

¹⁵ Torres, 2007. Vegeu també Simon 2016.

catalans com a rebels, i d'obrir de nou, en l'àmbit polític i intel·lectual internacional, l'anomenat "cas dels catalans" (Albareda, 2005).

Per aquesta via, Josep Plantí assenyala una fita jurídica respecte als textos catalans de 1713-1714, que, com ha assenyalat Joaquim Albareda, malgrat disposar d'una "consistència sòlida i lògica" es caracteritzen perquè "l'argumentació política de fons no prengui una volada excepcional" (Albareda, 1996, p. 30). Plantí, jutge format a la Universitat de Barcelona,¹⁶ i amb àmplia experiència de govern a Sardenya, Viena i Milà, va poder assenyalar una salt qualitat en l'argumentació jurídica catalana i en el seu espai en el debat internacional.

La crònica de la Guerra de Successió a Catalunya de Josep Plantí no és, doncs, un exercici de nostàlgia. És, sobretot, una vindicació política de la causa de Catalunya argumentada des del Dret públic i des del Dret internacional. Que l'obra i el seu autor hagin restat gairebé tres segles desconeguts de tothom no resta ni un bri de mèrit a la seva elaboració i a les seves motivacions.

Per altra banda, Josep Plantí se'ns presenta com una de les figures més brillants de la generació de juristes catalans que, durant la guerra, i en especial amb la derrota, van haver d'exercir en tribunals d'altres estats de la monarquia dels Habsburg (Alcoberro, 2019, 2021). Molt probablement, el seu coneixement del dret comparat i l'acumulació de lectures de tradicions jurídiques diverses els va permetre construir un coneixement original que, en tot cas, Josep Plantí va utilitzar en defensa de la seva pàtria.

7. Bibliografia

Alabrús, Rosa Maria (2001) *Felip V i l'opinió dels catalans*. Lleida: Pagès ed.

Albareda, Joaquim (ed.) (1996) *Escrits polítics del segle XVIII. I: Despertador de Catalunya i altres textos*. Vic: Eumo ed.

— (2005) *El «cas dels catalans». La conducta dels aliats arran de la guerra de Successió (1705-1742)*. Barcelona: Fundació Noguera.

Alcoberro, Agustí (2002) *L'exili austriacista (1713-1747)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2 vols.

---

¹⁶ Sobre la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, vegeu: Ramis, 2016.

- (2003) 'Memòria, història i pensament polític a l'exili austriacista. La crònica de la guerra de Successió de Josep Plantí', *Pedralbes. Revista d'Història Moderna*, 23 (II), pp. 325-334.
- (2013) 'Govern polític i govern militar de Barcelona en el setge de 1713-1714: entre els valors republicans i la legitimitat dinàstica'. *Actes del VII Congrés d'Història Moderna de Catalunya. Catalunya entre la guerra i la pau, 1713-1813*. Barcelona: Universitat de Barcelona, pp. 210-227.
- (2019) 'De Barcelona a Milà. Jutges austriacistes hispànics al Senat de Milà durant el regnat de Carles VI, 1706-1740', *Manuscripts. Revista d'Història Moderna*, 39-40, pp. 163-180.
- (2021) 'Senadors i magistrats hispànics a Milà en temps de Carles VI i Maria Teresa d'Àustria, 1706-1780'. dins Dantí, Jaume (coord.) *Història connectada entre Catalunya i la Mediterrània (segles XVI-XVIII)*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, pp. 289-322.
- (2023) *Francesc de Castellví i Obando (Montblanc, 1682 – Viena, 1757). La memòria de la Guerra de Successió*. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor.
- Alcoberro, Agustí - Duran, Martí (2019) *Josep Plantí (Barcelona, 1861 - Milà, 1743): El Principat de Catalunya*. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor.
- Bacallar y Sanna, Vicente, marqués de San Felipe (1957) *Comentarios de la guerra de España e historia de su rey Felipe V, el Animoso*. Edició de Carlos Seco Serrano. Madrid: Atlas, 1957.
- Ballbé, Neus (2017) *Francisco Solanes: teoria política i pràctica de govern a Nàpols durant el virregnat austriac (1707-1734)*, tesi doctoral inèdita. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- Benedictis, Ángela De (2007) 'Guerra, tirannide e resistenza negli scritti politici catalani', dins *L'aposta catalana a la Guerra de Successió (1705-1707)*. Barcelona: Museu d'Història de Catalunya, pp. 65-71.
- Brett, Annabel (1997) *Liberty, Right and Nature: Individual Rights in Later Scholastic Thought*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Buckle, Stephe (1993) *Natural Law and the Theory of Property: Grotius to Hume*. Oxford: Oxford University Press.

- Bull, Hedley - Roberts, Adam - Kingsbury, Benedict (2003) *Hugo Grotius and International Relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Camprubí, Xevi (2018) *L'impressor Rafael Figueró (1642-1726) i la premsa a la Catalunya del seu temps*. Barcelona: Fundació Noguera.
- Castellví, Francesc de (1997-2002) *Narraciones históricas desde el año 1700 hasta el año 1725*. Edició de Josep M. Mundet i José M. Alsina. Madrid: Fundación Elías de Tejada y Erasmo Pèrcopo, 4 vols.
- Despertador (1713) *Despertador de Cathalunya per desterro de la ignorància, antídoto contra la malícia, foment a la paciència i remei a la pusil-lanimitat*. Barcelona: Rafael Figueró.
- Giménez, Enrique (2000) 'Contener con más autoridad y fuerza. La represión del austracismo en los territorios de la Corona de Aragón', *Cuadernos Dieciochistas*, 1, pp. 133-153.
- Grotius, Hugo - Robert Feenstra (1993) *De iure belli ac pacis libri tres*. Aalen: Scientia Verlag.
- Haakonssen, Knud (1996) *Natural Law and Moral Philosophy: From Grotius to the Scottish Enlightenment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Haggenmacher, Peter (1983) *Grotius et la doctrine de la guerre juste*. París: P.U.F.
- Hernández Martín, Ramón (1995) *Francisco de Vitoria: vida y pensamiento internacionallista*. Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos.
- Histoire de la dernière révolte (1714) Histoire de la dernière révolte des catalans, et du siege de Barcelonne. Dediée à Monseigneur le Maréchal Duc de Berwick*. Lió: Thomas Amaulry.
- Knight, W.S.M. (1925) *The Life and Works of Hugo Grotius*. Londres: Sweet & Maxwell, Ltd.
- León, Virginia - Sánchez Belén, Juan A. (1998) 'Confiscación de bienes y represión borbónica en la Corona de Castilla a comienzos del siglo XVIII', *Cuadernos de Historia Moderna*, 21, pp. 127-175
- Lluch, Ernest (Ed.) (2005) *Escrips polítics del segle XVIII. III: Via fora als adormits*. Vic: Eumo ed.

- Muñoz, Antoni - Catà, Josep (2005) *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*. Madrid: Muñoz Catà Ed.
- Muñoz Rodríguez, Julio (2006) 'El 'Austracismo' castellano: elección política y movilización social durante la Guerra de Sucesión', *Cuadernos Dieciochistas*, 7, pp. 171-195.
- Plantí, Josep (2022) *La desfeta de Catalunya i la destrucció de Barcelona*. Edició d'Agustí Alcoberro i Martí Duran. Traducció de Martí Duran. Barcelona: Adesiara.
- Puig Peña, Federico (1934) *La influencia de Francisco de Vitoria en la obra de Hugo Grocio: los principios del Derecho internacional a la luz de la España del siglo XVI*. Madrid: Tipografía de Archivos.
- Ramis, Rafael (2016) 'La Facultad de Leyes y Cánones de la Universidad de Barcelona a comienzos del siglo XVIII', *Anuario de Historia del Derecho Español*, 86, pp. 386-408.
- Scaramuzza Vidoni, Mariarosa (1995) 'Nueva colonia española. Un manuscrito sobre una ciudad ideal proyectada para los exiliados de la guerra de Sucesión', *Quaderni di Litterature Iberiche e Iberoamericane*, 24, pp. 37-74.
- Serra, Eva (coord.) (2008) *La Junta General de Braços de 1713. L'ambaixada Dalmases i altra documentació (1713-1714)*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia i Parlament de Catalunya.
- Simon Tarrés, Antoni (2016) *La Bíblia en el pensament polític català i hispànic de l'època de la raó d'estat*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Torras i Ribé, Josep M. (2005) *Felip V contra Catalunya. Testimonis d'una repressió sistemàtica (1713-1715)*. Barcelona: Rafael Dalmau, Editor.
- Torres, Xavier (2007) 'Nosaltres els Macabeus: patriotisme català a la Guerra dels Segadors'. Dins: Joaquim Albareda (dir.) *Una relació difícil. Catalunya i l'Espanya moderna (segles XVII-XIX)*. Barcelona: Ed. Base, pp. 85-107.
- Zuckert, Michael P. (1998) *Natural Rights and the New Republicanism*. Princeton: Princeton University Press.

8. Curriculum vitae

Agustí Alcoberro i Pericay (1958) és doctor en Història Moderna, professor i Vicerector de Cultura, Memòria i Patrimoni de la Universitat de Barcelona. Ha estat director del Museu d'Història de Catalunya (2008-2014). Les seves principals línies de recerca són: l'Humanisme i el Renaixement; la Guerra de Successió i la postguerra i l'exili; i la cacera de bruixes. Ha participat en nombrosos projectes sobre història en els àmbits de l'ensenyament, l'edició, la museografia i els mitjans de comunicació.

Periodico semestrale pubblicato dal CNR

Iscrizione nel Registro della Stampa del Tribunale di Roma n° 183 del 14/12/2017